PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

TRST, sobota, 11. avgusta 1945 - Leto I. štev. 77

Uredništvo in uprava, Piazza Carlo Goldoni št. 1-I Telefon št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo. Poštnina plačana. Cena 2.- liri

Japonska ponudila predajo

Izjava japonskega zunanjega ministra sovjetskemu veleposlaniku: Tokijska vlada je pripravljena sprejeti pogoje potsdamskega proglasa

Moskva, 10. Tassov komunike: Iz Tokia smo prejeli poročilo, da se je danes 10. avgusta sestal v sovjetskem veleposlaništvu sovjetski veleposlanik v Japonski Malik z japonskim ministrom za zunanje zadeve Togojem, ki je izjavil sovjetskemu veleposlaniku sledeče:

«Japonska vlada je pripravljena sprejeti pogoje deklaracije z dne 26. julija t. l., ki se ji je pridružila tudi sovjetska vlada. Japonska vlada razume, da ta deklaracija ne vsebuje nobenih zahtev, ki bi prejudicirale pravice o cesarju kot najvišjem vladarju Japonske. Japonska vlada prosi v zvezi s tem za dokončno sporočilo». Togo je dejal še, da je bila poslana preko Švedske slična izjava tudi ZDA, Veliki Britaniji in Kitajski.

Besedilo japonske note

London, 10. Reuter. — Besedilo sporočila agencije Domej, ki je naslovljeno na švicarsko in švedsko vlado s prošnjo, naj bo sporočeno vladam Velike Britanije, ZDA, Kitajske in ZSSR:

«Izpolnjujoč ukaze, ki mu jih je dal cesar, ki se želi truditi za zagotovitev miru na svetu s trdno odločnostjo, da doseže takojšnjo ustavitev sovražnosti z namenom, da prihrani človeštvu novo trpljenje, ki izhaja iz nadaljevanja vojne, je pred nekaj tedni japonska vlada naprosila vlado ZSSR, s katero je imela še nevtralne odnošaje, naj posreduje pri sovražnikovih silah za vzpostavitev miru.

Vendar so bili ti napori zaman. V interesu miru je japonska vlada v soglasju z najvišjo željo njegovega cesarskega veličanstva za vzpostavitev miru v namenu, da konča trpljenje ljudstva, ki prihaja od vojne, sklenila sledeče:

«Japonska vlada je pripravljena sprejeti pogoje, ki so formulirani v proglasu, ki je bil izdan v Potsdamu 26. julija 1945 in ki so ga izdali šefi vlad ZDA, Velike Britanije, Kitajske in ki ga je kasneje podpisala tudi ZSSR, smatrajoč, da ta izjava ne vsebuje nobene zahteve, ki bi prejudicirala pravice cesarja kot najvišjega vladarja. Japonska vlada upa, da bo ta prošnja uslišana in želi, dobiti čimprej izjavo v tem smislu».

Zaenkrat še ni nobene vesti o tem, da bi v Londonu, Washingtonu in Moskvi, bila japonska izjava uradno predana kakemu zavezniškemu predstavniku. Vendar je moskovski radio objavil, da je danes popoldne japonski zunanji minister izročil sovjetskemu veleposlaniku v Tokiu izjavo s ponudbo prezpogojne predaje. Neki diplomatični urednik je zatrdil, da bodo potrebna posvetovanja med zavezniškimi vladami, predno bo ponudba sprejeta. Posebno japonska zahteva, naj cesar ohrani svoje pravice, bo zahtevala nadaljno proučevanje.

Danes popoldne se je zbrala britanska vlada k posebni seji.

V Washingtonu je predsednik Truman sklical svoje ministre za danes zvečer.

Zavezniki se posvetujejo

London, 10. Reuter. — Reuterjev diplomatski dopisnik piše, da je zelo verjetno, da zavezniki ne bodo sprejeli nobenega dokončnega sklepa o Japonski predaji pred jutrajšnjim dnem. Znano je, da je v Kitajski in manj v zahodnih demokracijah in ZSSR močno mnenje proti temu, da se dovoli Japonski, obdržati vladarsko hišo.

Washington, 10. Reuter. — Objavljeno je bilo, da se vlada ZDA posvetuje z britansko, rusko in kitajsko vlado o japonski ponudbi predaje.

To je bilo vse, kar je bilo doslej objavljeno. Vendar smatrajo to kot potrdilo, da so vse tri velesile sedaj sprejele japonsko ponudbo. Očividno se sedaj vrše pogajanja z namenom formulacije skupnega odgovora.

Predaja v 12 urah

New York, 10. Reuter. — Severnoameriške oblasti so danes zvečer izjavile, da pričakujejo izid pogajanj o japonski predaji v 12 urah. Ko bodo sovražnosti končane, bodo zavezniški predstavniki prišli na japonskih otokih, da izvrše predajo. Medtem ostane mornarica v borbi.

Tudi Mongoli v vojni proti Japonski

Ulab Noator, 10. — VZN. — Danes zjutraj je mali «Khural» in ministrski svet mongolske republike, ki sta se sestala na plenarni seji, soglasno sklenila, da napove Mongolska republika vojno Japonski.

RDEČA ARMADA ŽE 60 km V MANDŽURIJI

Moskva, 10. Reuter. — Rdeča armada je zavzela železniško postajo Hailar, 60 km v notranjosti Mandžurije. Področje jezera Bluirnor je bilo začetna točka sovjetskega napada preko mandžurske meje.

Obmorska pokrajina, ki vključuje Vladivostok, je sibirska odskočna deska kolone Rdeče armade, ki prodira v severovzhodni del Mandžurije. Habarovsk je bila odskočna deska druge sovjetske kolone, ki prodira v severnozahodnem delu obmorske pokrajine, kjer so sovjetske čete prekoračile reki Amur in Usur pri mestu Blagoveščenek, kjer so čete Rdeče armade vdrle v severnovzhodni del Mandžurije.

New York, 10. VZN. — Tokijska radijska postaja je oddala japonsko vojno poročilo, ki ga je sprejel New York in ki pravi, da so sovjetske čete vkorakale v Korejo vzdolž dolge fronte. Poročilo dodaja, da se je vkorakanje začelo včeraj popoldne v bližini Keiyoja.

Neumestna Petrova izjava

Odgovor jugoslovanske agencije na kraljevo izjavo

Beograd, 10. Tanjug. — Ob priliki izjave kralja Petra z dne 8. t. m., s katero je poizkušal odtegniti pooblastilo kraljevim namestnikom, ter vesti nekaterih inozemskih agencij in časopisov v zvezi s to izjavo, piše zunanje politični urednik Tanjuga sledeče:

Netočno je, da bi maršal Tito imel govor, v katerem je izrazil svoje načelno stališče o vprašanju monarhije pred Antifašističnim svetom narodne osvoboditve Jugoslavije.

Maršal Tito je imel ta govor na kongresu zastopnikov Narodne fronte Jugoslavije v svojstvu predsednika izvršnega odbora Fronte. Kot je znano, je Narodna fronta, kot svobodna demokratična organizacija v svojem programu sprejela republikansko obliko državne ureditve Jugoslavije. Popolnoma smešno pa je izvajati iz tega dejstva, sklep, da je maršal Tito «dokončno odbil sporazum, ki je bil sklenjen s Šubašičem», ker ta sporazum ne more nikogar obvezovati, da bi izpovedoval in branil načela monarhije kot državne ureditve.

Vse trditve, ki so v omenjeni izjavi izrečene o tem, da se je neizvrševanje sporazuma začelo takoj po podpisu istega, so neresnične in izmišljene. Vrsta ukrepov, ki so bili podvzeti v zadnjem času, kakor: napoved razpisa svobodnih volitev za ustavotvorno skupščino, razširjenje in zasedanje AVNOJ-a z namenom, da se postavijo zakoni, potrebni za izvajanje svobodnih demokratičnih volitev, in drugi, vse to je najboljši odgovor na obtožbe, katerih namen je jasen.

U pomanjkanju pravih dokazov, da je sporazum v kateremkoli delu prekršen, navaja omenjena izjava samo polno hipotez o tem, da se «pripravlja nasilni plebiscit» ter pod «terorjem», kakor tudi znanih izmišljotin, katerih so se vedno poslževali sovražniki naše dežele proti tvorcem, proti katerim pa je bilo prav v teh dneh zaključeno sojenje pred višjim vojnim sodiščem Jugoslovanske armade.

Značilno je, da kralj Peter ni počakal izida sedanjega zasedanja AVNOJ-a, to pa zato, ker bodo ti sklepi na jasen in nedvoumen način napbolje zanikali njegove obtožbe. Njegov najnovejši napad na sporazum Tito-Šubašič je v resnici samo njegov ponoven, brezmočen poizkus, da bi izpodkopal pridobitve štiriletne borbe našega ljudstva proti okupatorju in da bi onemogočil temeljni cilj te borbe: Ustvaritev demokratične federativne Jugoslavije. Poleg tega je ta njegov postopk tudi protiustaven, kajti on je prenesel svojo oblast na namestnike in dokler ne preteče ta mandat, se ta ne more ponovno povrniti. Zaradi vsega tega se v tukajšnjih uradnih krogih postopku kralja Petra ne pripisuje nobene važnosti.

Nekoč je bil kralj

V svojih mladih letih smo radi prebirali o viteških kraljih, ki so počenjali čudovito lepe stvari: Kako so se na čelu svojega ljudstva, na vranou, z viteškim mečem v roki borili proti sovražnikom, kako so na preprostem stolu, pod kostanjevim hrastom ali pod lipo, sredi svojega ljudstva, prejemali pritožbe svojih udanih podložnikov in delili pravico; kako so se pred njimi tresli mogotci, ki so sij s krvjo in krivico omadeževali viteški plašč svojih prednikov; s kakšno vztrajnostjo so se gnali za dobrobit in blagostanje svojega ljudstva. Ko smo dorasli smo spoznali, da je legenda o viteškem kralju redkokdaj resnica, včasih pravljica, največkrat komedija in satira, pogostoma celo tragedeja.

Danes imamo pred seboj komedijo. Mlado poročeni kralj Peter se vedno sam. Zdi se mu, da smo je vedno v dobi potujočih vitezov. V «njegovi» deželi se dogajajo stvari, ki morejo ogorčiti vsakega resničnega viteza, tembolj pa edinega branitelja ustavnih pravic «njegovega» ljudstva.

Če samo malo pomislimo na potek dogodkov najbližje preteklosti, bomo z lukoto razumeli njegove besede in dejanja: On, ki je «mnogo pred zakasnelim pojavom maršala Tita» dvignil prapor upora in sprožil «svojo» deželo na stran zavezniko, je danes tujec v «svoji» deželi in med «svojim» ljudstvom; on, ki je «zagovarjal vzpostavitev svobodne demokratične, federativne Jugoslavije» in v čigar imenu so Nedić, Mihajlović, slovenski belo in plavogardisti mirnodušno in federativno pomagali nemškim nacistom in italijanskim fašistom klati svoje sorojake, se ne more vrniti v domovino, dokler narodi Jugoslavije o tem ne odločijo končnoveljavno. Res, čudno pojmovanje viteških dolžnosti in običajev!

Po kakšnih ustavnih pravicah? Po tistih ustavnih pravicah, o katerih odloča kralj Peter, kralj po božji volji, vsaj od takrat, ko se je Karadjordjevičem posrečilo izmeniti se svojih tekmecev, prav gotovo ne.

Po katerih, torej? Saj «njegovo» ljudstvo vendar ne more imeti drugačnih ustavnih pravic! Ker on ima ljudstvo. Kako «ima»? Ima, enostavno ima, tako kot ima, recimo, naveden zemljan ženo, še je poročen in ni vdoveo. On ima ljudstvo. Kje pa? I kje neki: v Jugoslaviji! A, če prav slišimo, ljudstvo v Jugoslaviji baje noče kralja. Kaj noče, noče. Ljudstvo je neumno! Kaj čudnega torej, če to «njegovo» ljudstvo zaradi štiriletne odsotnosti kralja zapade pod vplив «zakasnelega pojava maršala Tita», kakor je kralj Peter II. s teoliško natančnostjo označil osvobodilno gibanje in borbo narodov Jugoslavije in ogorčeno vzklika: «Dol s kraljem!»

Ker je torej položaj tak in ker še nismo popolnoma pozabili na lepe viteške tradicije, je naše skromno mnenje, da kralju Petru preostane samo en izhod. V Jugoslaviji «njegovega» ljudstva se je te dni vršil in zaključil kongres Enotne narodno osvobodilne fronte, v kateri so poleg ostalih skupin zastopana tudi razne politične stranke.

Poleg teh je dana možnost, da skupine ali celo posamezniki ustanove in agitirajo za svojo lastno stranko. On naj ustanovi kraljevo stranko, stranko «njegovega» ljudstva. Prijavi naj jo, objavi program in cilje ter naj stopi v volilno kampanjo, ki se nam obeta v najkrajšem času. Ni potrebno, da se volilne kampanje osebno udeleži. Danes, ko imamo na razpolago radio, se lahko posluži tega sredstva, ali pa svojih zastopnikov, ker si za sedaj osebno še ne more ogledati uspehov svojih generalov. Na drugi strani pa tudi ne bi bilo priporočljivo iz drugega razloga: Ljudstvo namreč še nima zadostnega razumevanja za viteške običaje. Edino ta pot se nam zdi, da ima vsaj nekaj izgledov na uspeh.

Če bi si pa te zastopnike moral izbirati le med «svojim» ljudstvom, ki si pušča rasti brado po Furlaniji in ki počasi, s previdno korajžo, prihaja tudi sem v Trst, kjer se tupatam spušča v provokatorske podvige dvomljive viteške narave, priznam», da za uspeh ne moramo jamčiti.

Poročilo predsednika jugoslovanske vlade maršala Tita na III. zasedanju AVNOJ-a

Duhovno prerojena, zedinjena in pomirjena Jugoslavija

Pri delu obnove ustvarjeni uspehi - najboljši kažipot za nadaljnjo izgraditev

Beograd, 8. Tanjug. — Na današnji seji AVNOJ-a je predsednik narodne vlade maršal Tito podal poročilo o delu vlade od njene sestave pa do danes.

Poročilo se glasi:

«Ko dajem pred tem visokim predstavništvom to svoje poročilo, smatram za potrebno, da v njem obsežem v najkrajših črtah dobo od drugega zasedanja AVNOJ-a dne 29. novembra 1943. pa do danes. To je bilo zelo pomembna doba v preteklosti našega osvobodilnega boja, ne samo zaradi vojnih, temveč tudi zaradi političnih dogodkov. Drugo zasedanje AVNOJ-a je bilo v času, ko je v naši državi z vso silo besnel boj. Komaj sta se izbrali dve veliki sovražni ofenzivi, četrta in peta, ki sta bili izmed vseh najbolj siloviti in sta imeli za cilj da uničita našo narodno osvobodilno vojsko, da zadušita celotno osvobodilno gibanje, ki se je začela šesta sovražna ofenziva. V takem položaju je na drugem zasedanju AVNOJ-a prišlo do tako važnih odločitev; bil je sestavljen Narodni odbor osvoboditve Jugoslavije, ki je dobil značaj začasne vlade z nalogo, da podvzame vse ukrepe za nadaljnje uspešno vojskovanje, za okrepitev narodnih oblasti in za pravilno delovanje letos, za organiziranje gospodarstva na osvobojenem ozemlju, za ukrepanje vsega potrebnega za obrambo pridobitev narodno osvobodilnega boja, za podvzemanje ukrepov za ublažitev bede v krajih, ki jih je osvobodila narodno osvobodilna vojska, za vzpostavitev zvez z našimi velikimi zavezniki in za zahtevo po priznanju obstoječega stanja v Jugoslaviji oziroma narodno osvobodilnega gibanja ter odločitev AVNOJ-a na drugem zasedanju. Razume se, da je bilo delo Narodnega odbora Jugoslavije zelo otežkočno zaradi razcepljenosti svobodnih ozemelj in zaradi njihove nestabilnosti.

Preko vojnih viher...

Sovražnik je še vedno usmerjal glavne udarce na ozemlje in na ono mesto, kjer je bil sedež Vrhovnega štaba, ker pa je bil to navadno tudi sedež Narodnega odbora in AVNOJ-a, je sovražnik delal še vse napore, da bi nas ne samo pregnali z dotičnega ozemlja ali mesta, temveč, da bi nas tudi uničil. Zato je bilo z napadom sovražnika na zapadno Bosno oziroma na jug v času šeste ofenzive in kasneje v sedmi ofenzivi na Drvar. V takih razmerah je moral del članov Narodnega odbora in AVNOJ-a odriniti na svobodno ozemlje Hrvatske in Slovenije, kjer je mogel najbolje temu opravljati koristno delo za vzpostavitev in okrepitev ljudskih oblasti. Šele po napadu na Drvar, ko se je Vrhovni štab preselil na otok Vis, se je mogel tudi Narodni odbor zbrati na Visu, da bi se bolj učinkovitejšega izvrševanja svojih nalog. V tistem času zavezniki niso priznavali Narodnega odbora, temveč samo Vrhovni štab. Zatorej sem mogel kot vrhovni poveljnik reševati z zavezniki mnogo velikih vprašanj, kar se bo videlo iz tega poročila. Ta vprašanja so se reševala po zavezniških vojnih misijah, ki so bila pri Vrhovnem štabu, in prav tako po naši vojni misiji, ki je bila pri zavezniškem poveljništvu v Kairu, v Italiji in kasneje v Angliji. Tako se nam je posrečilo z zavezniško pomočjo prepeljati iz Italije v Afriko nad 25.000 beguncev z otroci. Razen tega smo z letali prepeljali bodisi v Italijo ali na Malto 10.000 ranjencev. (Danes je velika večina teh beguncev in ranjencev že prepeljana v domovino). V sporazumu z zavzniki smo ustanovili v Bariju svoje vojno oporišče, ki je razen dela za preskrbo, opravljala tudi vse spredaj navedene posle. Sedaj je oporišče v Bariju likvidirano, ker njegov obstoj v Italiji ni več potreben.

Sporazum s Šubašičem

Z odhodom naše misije, na čelu z generalnim majorjem Velebitom najprej v Kairu, nato pa v London, je bil vzpostavljen prvi stik s političnimi krogi v zavezniških deželah. Po tej vojni misiji se nam je posrečilo seznaniti zavezniško javnost v veliki meri s stvarnostjo v Jugoslaviji. Razen tega nam je to omogočilo, da je prišlo do sestanka z g. Šubašičem, kraljevim mandatorjem za sestavo nove vlade v Londonu. Sestanek je bil 16. junija 1944. na otoku Visu, kjer je bil sklenjen sporazum o sodelovanju vlade g. Šubašiča z Narodnim odborom, o vstopu treh ministrov iz domovine v njegovo vlado. Po sestanku z g. Šubašičem sem se v Italiji sestal z zazvezniškim vrhovnim poveljnikom Wilsonom in nekaterimi drugimi vodilnimi osebami zaradi vojaških vprašanj. Ob tej priliki sem se sestal z g. Churchillom. Ta sestanek z g. Churchillom je bil v zvezi s pospešitvijo sestave enotne vlade. Na njem smo pretresli nekatera vprašanja v zvezi z vzporeditvijo operacij. Ob tej priliki je bilo tudi rešeno vprašanje izročitve vojne mornarice Jugoslaviji, toda žal se je mogel ta sporazum uresničiti šele pred par dnevi po krivdi nekaterih ljudi, ki nam niso bili naklonjeni. Pred par dnevi je bilo to vprašanje končno veljavno odstranjeno z dnevnega reda, ker se je našemu zastopniku v Italiji pri razgovorih z zavezniškimi vojaškimi oblastmi posrečilo doseči, da bo jugoslovanska vojna mornarica takoj prešla v naše roke. Te ladje se sedaj vračajo v našo domovino. Posadkam na teh ladjah je bilo dano na prosto voljo, da se izjavijo, ali gredo z ladjami v Jugoslavijo ali pa ostanejo v tujini. V sporazumu z zavezniki bodo zbrani v taboriščih kot emigranti.

Moja pot v Moskvo

Septembra meseca 1944. sem odpotoval v Moskvo, da bi prosil za pomoč pri hitrejšem izganjanju okupatorjev iz naše države. Ker je Rdeča armada prišla že skoro na mejo naše države, je bilo potrebno, da se sporazumemo o vzporeditvi operacij razen tega pa sem prosil sovjetsko vlado, da naj čete Rdeče armade prestopijo mejo vzhodne Srbije, da bi pomagale skupno z našimi silami osvoboditi Srbijo in Beograd. Nemci so v tem času imeli zelo močne svoje sile in sile qvislingovcev v Jugoslaviji, s katerim smo vodili neprestane težke boje. Razen tega so Nemci imeli še v Grčiji in na otokih močne sile, ki bi se morale umakniti preko Jugoslavije. Vse to je zahtevalo temeljito pripravo v vojaškem pogledu, da bi se naša zemlja čim prej osvobodila in da bi na ta način preprečili sovražniku, da bi med svojim umikom popolnoma uničil ne samo naše prometne zveze, temveč tudi tovarne in mesta. Posebno važno je bilo, da čim prej osvobodimo Beograd in na ta način ustvarimo pogoje tako za delo Narodnega odbora kakor tudi vseh drugih vojnih in civilnih oblasti. To je bilo potrebno zaradi učinkovitejšega bojevanja in hitrejše osvoboditve naše dežele. Sporazumeli smo se, da bodo močnejše sile Rdeče armade prešle preko Donave v vzhodno Srbijo in da bodo skupno z našimi silami osvobodile Beograd. Razen tega je dala Sovjetska zveza veliko količino orožja, vseh vrst sodobnih vojnih sredstev, od pušk in topov pa do tankov in letalstva za naše vojsko, s čemer smo mogli oborožiti mnogo naših divizij in jih usposobiti, da izvrše težko nalogo, ki je bila pred njimi. S pomočjo slavne Rdeče armade sta bila naglo osvobojena Beograd in Srbija, s pomočjo bolgarske vojske pa je bila osvobojena Makedonija. Z osvoboditvijo Beograda nam je bilo mogoče izvršiti vse priprave za vojaške operacije večjega obsega, ker je bila sedaj naša vojska zaradi pomoči Sovjetske zveze tehnično zelo okrepljena, obenem pa smo mogli izvesti tudi mobilizacijo novega moštva. Razen zgoraj navedene pomoči nam je Sovjetska zveza s svojo redno flotilo omogočila preskrbo Beograda z gorivom in življenskimi potrebščinami, tako da je bila zagotovljena Beogradu razsvetjava, voda i prehrana. Razen tega nam je dala Sovjetska zveza 50.000 ton žita za prehrano, ne samo Beograda, temveč tudi nekaterih drugih krajev.

Pomoč ostalih zaveznikov

Z druge strani sta si naši zavezniki Anglija in Amerika močno prizadevali za oskrbo naših čet, posebno v Dalmaciji. Sloveniji in Bosni. Ta pomoč je prihajala z letali, najpogosteje ponoči. Smatram za svojo dolžnost, da izrazim priznanje in hvaležnost onim angleškim in ameriškim letalcem, ki so ob največji nevarnosti leteli podnevi in ponoči in zalagali naše borce z vojnim materialom in drugimi potrebščinami, (Navdušeno ploskanje). Izrekam svoje priznanje vsem onim sovjetskim letalcem, ki so brez strahu za svoja življenja prinašali vojni material našim borcem podnevi in ponoči in ki so tako podpirali naš težki boj. (Navdušeno ploskanje). Podpirali so nas v boju in mi smo jim za to hvaležni. To je bila podpora, zaslužena z nečloveškimi napori in žrtvami v boju za skupno zavezniško stvar, ker smo mi dve leti in pol vodili brezkompromisen boj proti okupatorju brez pomoči kogarkoli. To je bila upravičena podpora, ker so tudi odgovorne osebe naših velikih zavezniških dežel bile na jasnem o tem, da je v Jugoslaviji samo narodno osvobodilno gibanje, gibanje brezkompromisnega odpora proti okupatorjem, vse drugo pa je bila laž, s katero so Draža Mihajlović in njegovi somišljeniki v tujini goljufali ves svet. Čeprav smo do osvoboditve Beograda imeli v glavnem prostovoljsko vojsko, ki je v tem času štela okoli 350.000 borcev, smo vendar takoj po osvoboditvi Beograda začeli redno mobilizacijo, tako, da se je to število podvojilo. Organizirali smo s pomočjo sovjetskih instruktorjev lahko topništvo, odlično letalstvo in tankovske enote. Vse to nam je omogočilo, da smo spomladi letošnjega leta podvzeli na vsej fronti od Srema pa do Dalmacije energično ofenzivo, ki se je končala z našo zmago na mejah Soče in Karavank. V tej končni ofenzivi smo popolnoma razbili ne samo nemško vojsko, temveč tudi Pavelićevo vojsko, ki je štela nad 200.000 vojakov. Zaradi močnega odpora je bilo uničeno ogromno število Nemcev in ustašev, ujetih pa jih je bilo okoli 200.000; zaplenjena je bila ogromna količina vojne opreme, na tisoče kamionov in topov, vsakovrstnega orokja, municije itd. Pri tem je važno pripomniti, da se sovražnik ni hotel vdati ali kapitulirati niti po nemški kapitulaciji. Vsako ped naše zemlje, do same meje, so morale naše enote osvojiti s svojo krvjo, dokler sovražne sile, ki so se hotele vdati samo zavezniškim silam, niso bile v Sloveniji obkoljene ali uničene. To je bila glavna in zaslužena zmaga naše v krvavem boju ustvarjene ljudske vojske. To zmago si je priborila vojska, ki se je skovala v boju od leta 1941. iz partizanskih odredov in ki je narastla do velike dobro oborožene vojske, zmagovalke in zvestega varuha tistih pridobitev, za katere so umirali najboljši sinovi naših narodov. Tej vojski bodo bodoči rodovi hvaležni za svojo trdo. (Burno odobravanje).

Sestava enotne vlade

Dne 1. novembra 1944. je prišlo do novega sestanka z g. Šubašičem na našem ozemlju, kjer smo se sporazumeli o sestavi enotne vlade. Dne 7. marca 1945. je bila sestavljena v Beogradu naša enotna vlada, v katero so vstopili člani Narodnega odbora in člani vlade g. Šubašiča. V svoji deklaraciji je vlada označila smernice svoje politike o demokratizaciji in obnovi naše dežele, ki jih je do danes točno izvajala, kakor tudi nasvete velike trojice s konference na Yalti, o čemer najbolje pričajo dosedanji ukrepi in načrti zakonov, ki jih vlada predlaga v odobritev zasedanju razširjenega AVNOJ-a. Naloge, ki jih je imel Narodni odbor po prihodu v Beograd, in ki jih je imela enotna vlada, ki je sestavljena, so zelo težke. Treba je bilo ustvariti skoro ves državni aparat znova, ker je okupator razbil starega ali pa je bil ta v njegovi službi. Organizacija ministrstev in poslaništev zaradi pomanjkanja zavednih domoljubnih uradnikov in strokovnjakov še do danes ni izvršena ali pa ni na oni višini, ki bi ustrezala potreban posameznih resorov za pravilno opravljanje vseh poslov v korist države. Enako je bilo tudi v vseh federalnih vladah in nižjih uradih. Prav tako je bilo in je še danes v državnih in zasebnih podjetjih.

Okupator in narodni izdajalci so zapustili globoke sledove v vsem našem družabnem življenju — gospodarskem, kulturnem in političnem. Vlada si je in si še silno prizadeva, da bi odstranila vse te pomanjkljivosti in da bi čimprej usposobila državni aparat kakor tudi apart v narodnem gospodarstvu za pravilno delovanje. Mnogi ljudje z zlobnimi nameni niso razumeli in še vedno nočejo ali ne morejo razumeti vseh teh težav, s katerimi se mora nova vlada boriti. Nasprotno, zlonamerni ljudje izkoriščajo te težave za svoje nazadnjaške cilje proti narodno osvobodilnim oblastem in gibanju. Pri svojih poskusih, da čimprej obnovi gospodarsko življenje, se je vlada morala zaradi zmede v denarnem sistemu, ki jo je napravil okupator, lotiti izmenjave različnih okupatorskih ali quislinških novčanic za novi dinar DFJ. To je bilo in je še zmerom zelo zapleteno delo. Pri tej operaciji je bilo nekaj pomanjkljivosti, posebno v Bosni, Hrvatski in Sloveniji. Te pomanjkljivosti so videti kot nekaka nepravičnost do teh federalnih enot, toda one nimajo subjektivnega, temveč objektiven značaj, in jih vlada skuša popraviti in jih bo popravila. Pri obnovi naše industrije, njenem vzpostavljanju v pogon, kakor tudi pri obnavljanju našega gospodarstva sploh in prometa je bil izvršen s pomočjo federalnih vlad ogromen napor in so bili doseženi zelo lepi uspehi. Najboljše uspehe smo dosegli pri vzpostavljenju prometa, pri graditvi mostov, pri popravljanju železniških prog in cest. Seveda pa moramo biti najbolj hvaležni za te uspehe naši mladini, našim delavcem, našim ženam, našim vojakom, ki so delali in delajo najpogosteje brezplačno s poletom, ki ga do sedaj ni bilo, in z željo, da se naša država čim prej dvigne iz te porušenosti. Množice najboljših domoljubov so vložile mnogo dela za blaginjo vse skupnosti, kar mora služiti za zgled vsem onim, ki stoje ob strani s prekrižanimi rokami, onim, ki le kritizirajo in nekaterim, ki naravnost sabotirajo. Veliki so napori pri prehrani prebivalstva v opustošenih krajih, v Črni gori, Dalmaciji, Gorskem Kotarju, v Kordunu, v Bosni in Hercegovini, v Sloveniji, itd. Pri tem so doseženi dobri uspehi ne glede na pomanjkanje prometnih sredstev. Doslej je bilo razdeljenih nad 400.000 ton raznehrane in drugih predmetov, potrebnih za življenje. Skoro četrtino tega je dobavila UNRRA. Ta problem prehrane postaja zaradi velike suše v teh krajih še aktualnejši in zahteva ogromnih naporov, da bi bilo ljudstvo v teh krajih rešeno lakote. Te kraje moramo oskrbeti s potrebno hrano do zime, dokler ne zapade mnogo snega, ko bo vsak prevoz nemogoč. Vlada si zelo prizadeva, da bi te kraje preskrbela tudi z drobnico in živino, in je v ta namen dala kredit 50 milijonov dinarjev za nabavo 200 tisoč glav drobnice in živine, katerih je nad 100 tisoč kupljenih v Makedoniji, Srbiji in Bolgariji. Razen tega je naša vojska dala gospodarstvu na razpolago okoli 45 tisoč konj. Iz vsega tega se jasno vidi, da nosi naša država velika bremena in napore, da bi čim prej ozdravila rane, ki nam jih je zadal okupator.

Reparacije

Naša država je strahovito opustošena in izropana. Glavna krivca za to pustošenje sta Nemčija in Italija. Do sedaj nam nista plačali ničesar za ono, kar sta izvozili in izropali iz naše države, a kaj šele, da bi nam plačali vojno škodo. Edino Madžarska je na račun 70 milijonov dolarjev reparacij, kolikor je pripadlo Jugoslaviji, začela izvrševati svoje obveznosti proti nam. Splošna številka skupne škode, ki jo je pretrpela Jugoslavija med to vojno, je ocenjena na 61 milijard dolarjev. Razume se, da dober del tega odpade razen na Nemčijo tudi na Italijo, tako da mora biti človek prav zaradi tega presenečen nad drznostjo onih reakcionarnih elementov v Italiji, ki se danes iz krivca izpreminjajo v tožitelja in klevetnika naših narodov, katerim so prav oni zadali toliko zla in opustošenja. Mi smo si na jasnem o tem, da onih deset tisočev naših žen in mož, poklanih in postrljenih od italijanskih fašistov v Sloveniji, Dalmaciji, Črni gori, Hercegovini, Liki itd., nikdar ne bo mogoče nadomestiti, toda ona požgana in podrta mesta in vse ono, kar je poropano v teh krajih, mora biti nadomeščeno na breme teh reakcionarjev, za to pa mora poskrbeti italijanski narod. Vprašanje plačila reparacij s strani Nemčije je zelo nujna stvar za našo deželo. Ce gledamo realno, more naša država dobiti samo nadomestilo v naravi za storjeno škodo, to pa v glavnem na ta način, da dobi od Nemčije celotne tovarne, ki so potrebne za obnovo naše dežele. Tako zahtevo bo naše zastopstvo predložilo zaveznikom. (Pritrjevanje.)

Prijateljstvo z demokratičnimi balkanskimi državami

Narodni odbor kakor tudi enotna vlada sta stremela in stremita za tem, da bi bili naši odnošaji z zavezniki čim boljši. Se več, v interesu odstranitve vsega onega, kar je bilo negativnega v zunanji politiki v preteklosti, smo se čvrsto odločili, da ponudimo roko v spravo našim sosednim deželam, ki so jih potegnili v vojno proti naši deželi profašistični vladni krogi v teh deželah. Ze v pretekli jeseni sem na sestanku v Kraljovi z zastopniki Bolgarije sklenil sporazum o prijateljstvu, bratstvu in sodelovanju ter skupnem bojevanju proti Nemčiji. Ta naš prvi korak je rodil dober plod. Sprejet je bil tako pri našem kot pri bolgarskem narodu z velikimi simpatijami. Otečestvena Bolgarija nam je začela po lastni iniciativi pomagati na različne načine, čeprav je sama v precej težkem gospodarskem položaju. Bolgarska vojska je skupno z našo vojsko osvobodila Makedonijo. Vse to z vsakim dnem krepi bratstvo med obema deželama in odstranjuje tisti jez, ki so ga nekoč umetno delali reakcionarji, ki so upravljali Bolgarijo in Jugoslavijo. Danes imamo normalne diplomatske stike in kulturno sodelovanje z Otačestveno Bolgarijo. Se več, danes so ti stiki taki, da more ljudstvo obeh dežel mirno gledati v svojo srečno bodočnost in v uresničenje svojih stoletnih teženj.

Skupni boj in trpljenje albanskega naroda in našega naroda za svojo svobodo sta tesno povezala obe deželi. Stiki med obema državama so zelo prisrčni in vsi poskusi raznih sovražnikov, da skale te odnošaje, so ostali zaman. Mi smo prvi priznali demokratično albansko vlado z vzpostavitvijo normalnih diplomatskih odnošajev. Med obema državama je gospodarsko in kulturno sodelovanje. Po okupatorju porušena dežela in obubožani albanski narod sta zaslužila s svojimi žrtvami in doprinosom v boju največje simpatije in vsako pomoč, ki mu jo naši narodi morejo nuditi tem bolj, ker so se neke albanske enote borile za izgon okupatorja iz Crne gore in Sandžaka (ploskanje). Ta skupen boj je ustvaril nerazrušljive zveze med demokratično Albanijo in demokratično Jugoslavijo.

Bratstvo s Sovjetsko zvezo, Poljsko in Čehoslovaško

Najpomembnejše dejanje v zgodovini Jugoslavije je bilo izvršeno dne 11. aprila 1945. v Moskvi s podpisom sporazuma o vzajemni pomoči in prijateljstvu, gospodarskem in kulturnem sodelovanju s Sovjetsko zvezo. (Burno ploskanje.) To veliko zgodovinsko dejanje so z navdušenjem pozdravili vsi naši

(Nadaljevanje na drugi strani).

(Nadaljevanje Titovega govora).

narodi. Toda šele 26 let po nastanku Jugoslavije, šele po tej veliki katastrofi, ki je doletela našo deželo 1941. leta, šele po tem, ko so narodi Jugoslavije dosegli s svojim osvobodilnim bojem to, da vzamejo usodo v svoje roke in odstranijo vse one, ki so ovirali zbližanje z bratskim sovjetskim ljudstvom, šele potem so bile končno uresničene stoletne težnje našega ljudstva, šele sedaj je vzpostavljena nerazdružljiva zveza s Sovjetsko zvezo, ki bo jamstvo varnosti in zelo koristna za razvoj naše države. (Burno ploskanje.)

Kar se tiče Poljske, je bila Jugoslavija ena prvih držav, ki je pozdravila začasno demokratično vlado Poljske in vzpostavila normalne diplomatske odnošaje z njo. To dejanje naše vlade so radostno sprejeli naši narodi, ki žele živeti z bratskim poljskim narodom, kateremu usoda je bila podobna usodi naših narodov, v najboljših odnošajih in v bratskem sodelovanju.

Naši odnošaji z bratsko Češkoslovaško niso pretrpeli nobenih bistvenih sprememb. Ponovno so se normalizirali z osvoboditvijo Češkoslovaške in še bodo še bolj kot pred vojno okrepili in poglobili na korist obeh držav. Sedaj se dela na tem, da se znova obnovi gospodarsko in kulturno sodelovanje z bratsko Češkoslovaško, do katere naši narodi goje globoke simpatije.

Prisrčni odnosi z zapadnimi zavezniki

Kar se tiče naših velikih zaveznikov Amerike in Britanije, ima naša dežela z njimi tudi normalne diplomatske odnošaje. Prepričan sem, da zražam misli vas vseh, ako rečem, da želimo in stremimo za tem, da bi bilo naše sodelovanje in stiki s tema dvema velikima deželama ravno tako čvrsti v miru, kot so bili v vojni. Še več, želimo, da bi bili še prisrčnejši. Neki reakcionarni elementi iz poraženih dežel skušajo s klevetami izzvati nerazpoloženje naših zaveznikov do Jugoslavije. Trpljenje in žrtve ter doprinos narodov Jugoslavije k skupni zavezniški stvari so tako veliki in neizpodbitni, da na temelju tega globoko verjamemo, da naše upravičene zahteve na mirovni konferenci ne bodo osporovane. (Burno in dolgotrajno ploskanje.)

Z osvobojeno Francijo naša vlada sedaj vzpostavlja normalne diplomatske odnošaje. Ni nobene ovire, da bi se med svobodoljubnim francoskim narodom in narodi Jugoslavije ne vzpostavili najbolj prijateljski odnošaji ter kulturno in gospodarsko sodelovanje na korist obeh držav.

Z našima sosednjima deželama Romunijo in Madžarsko, ki imata zdaj demokratične vlade, smo že vzpostavili gotove odnošaje, in sicer dobre odnošaje, ki se bodo vedno bolj poglabljali med našimi narodi teh dežel. Pomirljivo in prijateljsko stališče Jugoslavije do narodov teh dežel, ki so bile potegnjene v vojno na strani Nemčije proti svoji volji, je z radostjo sprejeto v teh sosednjih deželah in pripravlja pogoje za take odnošaje, ki bodo trajno jamstvo, da se ne bo mogla več ponoviti žalostna zgodovina iz preteklih časov.

Torej, v dobi dvajsetih mesecev so doseženi z ogromnimi napori tako na bojnem polju, kot na polju izgraditve naše dežele lepi uspehi. Največjo in najtežjo nalogo je izvršila naša slavna vojska, ki je za ceno ogromnih žrtev osvobajala našo državo in jo je končno osvobodila z materialno pomočjo naših zaveznikov in s pomočjo slavne Rdeče armade. (Navdušeno burno in dolgotrajno ploskanje.)

Strnjenost jugoslovanskih narodov

Na polju organizacije in okrepitve ljudske oblasti so bili doseženi veliki uspehi ne glede na mnoge težave, zlasti če se upošteva zelo kratka doba, odkar je naša dežela popolnoma osvobojena. V pogledu organizacije in delovanja državnega aparata je bilo tudi storjeno mnogo, ne glede na to, da še mnogo stvari ni v redu in da jih je treba popraviti. V pogledu obnove naše države so doseženi tako veliki uspehi, da nam dajejo najbolj optimističen pogled za nadaljnjo izgraditev naše dežele. V pogledu odnošajev naše države z drugimi državami stojimo danes na boljšem kot je kdaj koli stala Jugoslavija. Zaradi žrtev, ki so jih naši narodi dali za skupno stvar zmage nad sovražnikom, imamo danes več prijateljev po svetu, kot jih je kdaj koli imela naša dežela. (Ploskanje.)

Če je naša dežela izšla iz te vojne razrušena in materialno obubožana, je pa istočasno izšla duhovno prerojena in pripravljena na največje ustvarjalne napore. Izšla je zedinjena in v bratstvu umirjena nova demokratična federativna Jugoslavija. Na koncu so neizmerne žrtve in trpljenje naših narodov v tej vojni poplačane z največjimi pridobitvami, ki so si jih priborili naši narodi, to pa je: Uničen je peklenski načrt okupatorjev in domačih izdajalcev, da s sejanjem medsebojnega sovraštva preprečijo ustvaritev močne Jugoslavije. Ustvarjeno je nerazdružljivo bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije, ustvarjena je ljudska oblast, ki je jamstvo za pravičen socialen red in demokracijo. Ustvarjena je močna državna skupnost enakopravnih narodov Jugoslavije.» (Burno ploskanje.)

Dnevni red I. kongresa Slovansko-Italijanske Protifašistične unije v Trstu, 12. avg. 1945

1. Otvoritveni govor predsednika pripravljalnega odbora.
2. Volitev delovnega predsedstva.
3. Volitve verifikacijskega odbora.
4. Volitve overovateljev.
5. Volitve volilne komisije.
6. Govori predstavnikov civilne oblasti.
7. Referat Borisa Krajgerja o političnih smernicah in programu unije.
8. Diskusije.
9. Referat Nefata o organizacijskih smernicah in
10. Diskusija.
11. Poročilo volilne komisije in volitve delovnega in izvršnega odbora.
12. Slučajnosti.
13. Zaključni govor.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Rumunsko ljudstvo izraža hvaležnost SZ

Bukarešta, 10. Tass. — Na kongresu «Aparerea patriotica» so sprejeli rezolucijo, ki poudarja, da je zmaga nad Hitlerjevo Nemčijo odprla Rumuniji pot do gospodarskega, političnega in kulturnega napredka.

Resolucija pravi: Zmaga je bila dobljena radi trdnega in obširnega zavezništva med tremi demokratičnimi silami. Zaradi junaštva in odločnosti narodov v njihovih bojih, zaradi junaštva armad združenih narodov na čelu z Rdečo armado, ki jo je vodil njen genialni voditelj in veliki vojskovodja generalisimus Stalin. Resolucija poudarja nadalje, da je imela rumunska armada čast, da se je tudi bojevala za zmago in da vsi čutimo, da smo v svobodni demokratični državi, v kateri se vrše obnovitvena dela pod vodstvom vlade Petra Groze, ki uživa popolno podporo naroda.

Na kongresu so izvolili osrednji odbor organizacije, ki se sestoji iz 49 članov. Zaključno zasedanje, ki so mu prisostvovali delavci in predstavniki bukareštanskega javnega življenja, se je vršil v slavnostnem vzdušju.

Kongres je poslal pozdravne brzojavke kralju, kraljici, Stalinu, Trumanu, Attleeju, Grozi in patriarhu Nikodimu. Ko so sprejeli brzojavko generalisimu Stalinu, je izbruhnil v dvorani vihar navdušenja in izrazov prijateljskih čuvstev rumunskega naroda da ZSSR.

Odposlanci so priredili Stalinu in Rdeči armadi viharne ovacije.

Razjarjeni Peter zapušča prestol

List „Daily Herald" o kraljevi izjavi

London, 10. Tanjug. — Glavno glasilo britanske laburistične stranke «Daily Herald» prinaša pod naslovom «Razjarjeni Peter zapušča prestol» sledeči dopis svojega diplomatskega sodelavca Juera ob priliki sinočne izjave kralja Petra:

«Jugoslovanski kralj Peter je sinoči končno odložil svojo krono. Besen zaradi izjave maršala Tita, da se «monarhija» ne more dovesti v sklad z novo vrsto oblasti, ki se sedaj razvija v Jugoslaviji, je včeraj objavil neki proglas.

V tem proglasu preklicuje pooblastila, ki jih je dal namestnikom, ki ga sedaj zastopajo v Jugoslaviji. S temi besedami je enostavno odpovedal sporazum, na osnovi katerega so bile očuvane vsaj oblike monarhije do trenutka, ko se bo to vprašanje rešilo s plebiscitom.

S čisto praktičnega stališča sta sedaj odprti samo dve poti, ker se mora delo vlade nadaljevati: Ali bodo namestniki enostavno prezrli kraljevo voljo in še naprej vršili svoje dolžnosti, ali pa bo takoj proglašena republika. Drugega izhoda ni. Sicer pa pomeni to v enem ali v drugem primeru konec kralja Petra, zaključuje diplomatični sodelavec laburističnega glasila «Daily Herald».

Spomenik Rdečearmejcem v Murski Soboti

Murska Sobota, 10. Tanjug. — V nedeljo, 12. avgusta, bodo v Murski Soboti odkrili spomenik padlim junakom Rdeče armade in Jugoslovanske armade. Ta spomenik bo postavila Slovenija v znak hvaležnosti padlim borcem kot simbol borbene povezanosti jugoslovanskih in sovjetskih narodov v borbi proti fašizmu. Spomenik zavzema prostor 200 m2 in stoji na glavnem trgu v Murski Soboti. Na tem ogromnem prostoru se dviga 17 m visok obelisk s pozlačeno zvezdo na vrhu. Na obeh straneh obeliska stojita 2 kipa 2 m visoka, ki predstavljata vojaka Rdeče armade in našega partizana. Načrt za spomenik je izdelal sovjetski vojaški arhitekt Arončik. Kipa sta izdelala kiparja Boris in Zdenko Kalin, ostala dela pa so izvršile domače tvrdke iz Maribora in Ljubljane.

Misli h kongresu

Italijansko-slovansko bratstvo, o katerem tolikokrat pišemo in govorimo, ni samo predmet za diskusije in polemiko. Italijansko-slovansko bratstvo, ki ga je prekesila prelita kri italijanskih in slovanskih antifašističnih borcev, je danes dejstvo!

Reakcija poskuša ta sad borbe razbijati z raznimi klevetami in podtikanjem. Na ulico pošilja nekaj kričačev brez vsake politične razgledanosti, ki so napolnjeni z raznimi šovinističnimi frazami in gesli.

In prav v tistih trenutkih lahko doumemo tisto veliko ljubezen in medsebojno spoštovanje, ki je vzraslo med zatiranimi delavnimi množicami pri delu in v borbi. Slovenci in Hrvatje so namreč ob takih prilikah predmet skrajno šovinističnih napadov, ki jih uprizarjajo fašisti. Demonstracije 5. avgusta, na katerih so Slovane nazivali s «sciavi» in jim grozili s smrtjo ter si dajali duška s svojimi imperialističnimi vzkliki «Fiume» in «Istria» ostro obsoja vse tržaško antifašistično ljudstvo. Že med demonstracijo so italijanski tovarisi ostro zavrnili žalitev svojih slovanskih tovarišev. Vse šovinistične napise so odstranili z zidov, ker ne marajo videti, kot so dejali, take sramote za svoje mesto. Ko je včeraj okrog 20 prenapetih študentov napadlo tržaškega Slovenca, ki je strgal letak «Trieste è italiana» so tržaški antifašisti takoj razgnali napadalce. V «zoni B», kjer je obnova v polnem teku, še lažje opazimo povezanost Italijanov, Slovencev in Hrvatov, ki delajo skupaj v delavnih bataljonih in četah, v tovarnah ter na poljih za skupno boljšo bodočnost.

Slovenci dokazujejo svoje bratstvo tudi s svojo gostoljubnostjo. Koliko italijanske mladine Trsta in Slovenskega Primorja se v Jugoslaviji krepi, da bo v jeseni sposobna za študij in delo! !

Tako je bratstvo v dejanjih.

Slovenski, hrvaški in italijanski antifašistični borci, združeni v italijansko - slovanski antifašistični zvezi, se bodo v nedeljo kljub mnogim oviram zbrali na prvem Kongresu, ki bo pregledal dosedanje delo in postavil program za bodočnost.

Ta kongres bo nova manifestacija italijansko-slovanske povezanosti na ozemlju Slovenskega Primorja in Istre. Manifestiralo bo ljudstvo, ki zna misliti, ljudstvo, ki ve, da je povezanost in bratstvo med vsemi narodi na tem ozemlju — njihova življenjska nujnost.

Italijansko - slovanska protifašistična zveza, ki edina združuje vse antifašiste, si bo zato postavila program, ki bo v osnovi temeljil na poglobitvi odnosov in utrditvi bratstva delovnega ljudstva, ki prebiva v Slovenskem Primorju in Istri — brez ozira na narodnost.

Ta program pomeni lepšo bodočnost ljudstva, ker odpira najširše perspektive za skupno delo in tako — za skupno uživanje sadov dela.

Poziv lastnikov čolnov

Ugotovilo se je, da razni ribiški kakor tudi športni in delovni čolni ne nosijo predpisane številke in da v ne katerih slučajih nosijo še vedno številko, ki jim je bila izdana od nemških oblasti, zaradi česar se mora sklepati, da ni posledica nemarnosti, temveč namen izbegniti nadzorstvu od strani pomorske policije.

Da se temu stanju odpomore, se pozivajo vsi lastniki čolnov, ki še niso premenjali številk, da do 20. avgusta t. l. uredijo tozadevno dovoljenje in natisnejo v barvah na vidno mesto čolna številko, kakor je predpisano po kodeksu, in sicer spredaj na desni strani in zadaj na levi.

Po preteku gornjega roka bo pomorska oblast zaplenila vse one čolne, ki se te odredbe ne držijo, in bo po zakonu postopala proti dotičnim lastnikom.

Priporoča se vsem upraviteljem kopališč športnih in nautičnih društev, da ne dovolijo pristopa v njim nakazanem vodovju čolnom, ki so sumljivi in ki niso v posesti prepisanih rednih listin.

Zbori volilcev - osnova ljudske oblasti

Neštetokrat smo poudarjali, da so zbori volilcev osnova ljudske oblasti. Zakaj? Za svoje delo so narodno osvobodilni odbori pred vsem odgovorni zboru volilcev. Njim polagajo račune o izvršenemu delu, od njih sprejemajo naloge, ki so čestokrat dane na pobudo krajevnega narodnega odbora samega, tu se razvija in prihaja do izraza v največji meri pobuda in iniciativnost ljudstva, izraža se demokracija v vsej svoji globini in ljudskosti. Po zakonu se morajo zbori volilcev sklicevati najmanj enkrat mesečno, po potrebi tudi večkrat, zavisi od potreb, slučajev in dejavnosti.

Na zboru volilcev pride do izraza res ljudska volja, njihove težnje in želje, skratka zbor volilcev je izraz ljudskega hotenja, naročilo za delo, z drugimi besedami: tu se ustvarja ljudska oblast.

Nismo šli v borbo samo zato, da izženemo okupatorja. Niti zato ne, da bi postavljali ali sprejemali programe, ki jih prav v teh dneh tako pogosto srečujemo pri nas, s katerimi bitijo na dan oficielni in neoficielni predstavniki strank in strančic, skupin in grupacij. Mi smo šli v borbo zato, da na podlagi programa tudi dejansko dosežemo cilj, odločati pri ureditvi države. To se pravi, po izgonu okupatorja in po uničenju narodnih izdajalcev in narodni izkoriščevalcev vzpostaviti ljudsko oblast in demokracijo. Za nas je toliko vredna, v kolikor se oživotvarja.

Temeljna pravica ljudske demokracije se izživlja prav tam, kjer se odloča in soodloča o ureditvi države in o postavitvi državnikov. In to je na voliščih in na zborih volilcev.

Naloge volilnih upravičencev na zboru volilcev

Često govorimo na zborih o visoki politiki, o svetovnih dogodkih, o vprašanjih, ki so mednarodne važnosti, itd. Pri tem pa pozabljamo na potrebe svoje vasi, na dolžnost nas kot vaščanov pri dvigu gospodarskega stanja vasi, pri izboljšanju in popravi javnih inštitucij, na dvig kulture, izobraze, itd. Pozabljamo na dolžnosti, ki jih imamo kot državljani do države in kot vaščani do svoje vaške skupnosti. Nočemo trditi, da ni prav, pogovoriti se o svetovnih dogodkih. Toda to ne sme biti cilj in smoter zbora volilcev. Zbor volilcev najprvo ugotovi redno ali neredno poslovanje narodno osvobodilnega odbora, kontrolira izvedbo sklepov prejšnjega zbora, itd. Sledijo nato predlogi za nadaljne delo, ki so v tistem momentu v vasi najnujnejši in neodložljivi. Po temeljitem pretresu se sprejme sklep, določi odgovornega za izvedbo, in to je zakon, ki je obvezen za vse vaščane, seveda v kolikor je v skladu z državnimi zakoni.

Lep primer z' ora smo imeli te dni v Kobaridu. Ta zbor je pretresal konkretne naloge, kakor na primer vprašanje vodovoda, vprašanje vaške pralnice, vprašanje skladišča za hrano, o poljskem čuvanju, itd. Tu so vaščani temeljito pretresali vsa vprašanja in končno na podlagi glasovanja sprejeli sklep o tako ali drugače rešenem vprašanju.

V neki drugi vasi je narodno osvobodilni odbor postavil na dnevni red vprašanje poprave cest, šolskega poslopja in občinskih uradov. Kmetje in delavci iz vasi so se obvezali, da bodo popravili ceste in poti s tem, da žrtvuje vsaka delovna moč tri dni dela. Vsi vaščani so dolžni delati, vozniki pa voziti z utemeljitvijo, da kot voznik porabi več ceste. Vas je sklep sprejela in delo se je takoj drugi dan pričelo.

V neki vasi je spet nastal prepir zaradi razdeljevanje hrane in podpor. Narodni odbor je seznanil volilce s stvarjo in stavil predlog na glasovanje. Vsa taka vprašanja se na vaškem zboru rešujejo tako, da je največkrat vsa vas popolnoma zadovoljna, redko kdaj pa vsaj pretežna večina.

Prav v teh dneh, ko je Okrožni izvršni odbor dal pobudo za nagrado najboljšega vaškega zbora, ki bo v svojih sklepih najbolj življenski, ki bo vsebinsko najglobji, po svojem obsegu pri sklepih najširši in seveda ki bo sklepe zbora volilcev v predvidenem roku tudi dosledno izvedel. Pobudo Okrožnega izvršnega odbora moramo vsakogar pozdraviti, ker je osnovno vprašanje prav izgraditev ljudske oblasti, ki jo je treba podpreti. To nalogo lahko izpolni samo temeljito pripravljen, v svojem bistvu zainteresiran zbor volilcev, ki svojo oblast, narodno osvobodilni odbor pri njegovem delu vsestransko podpre, krepi in mu pomaga. Kajti samo tista vas, ki se bo svojih demokratičnih pravic postlužila, katere vaščani bodo premagali ostanke egoizma in žrtvovali nekaj tudi za svojo vas, bo res organizirala vzorno življenje vse vasi in vaščanov posebej.

Zato na zboru volilcev ne obravnavajmo samo svetovnih dogodkov, ne samo vaških prepirov in klevet, ne samo osebnih koristi, ampak na vaškem zboru rešujmo tudi vprašanja, ki so za dotično vas najnujnejša, stvarna, vedno v smeri gospodarskega in kulturnega napredka, v splošen dobrobit vse vasi. Prav v tem je demokratičnost, je odločnost, je izvajavanje programa.

Pred razstavo primorskih umetnikov

Mlada moderna slovenska umetnost gre po poti velikega razvoja. Ona posega v polno, sočno in utripajoče življenje.

Birolla: Njegovo slikarsko delo označuje snovne krajine z ljudskimi tipi. Risba ekspresivna.

Ivan Čargo: Iz kubistične, konstruktivistične smeri se v kasnejših delih preusmerja v svet realistično merjenih oblik.

Riko Debenjak: Med mladini sodi k največ obetajočim, a kot grafik že danes med vodeče slovenske umetnike.

Gojmir - Anton - Kos: Je umetnik barvne in kompozicijske sinteze, kolorit je nasičen, nanos pastozen.

Kumar: Med najmlajšimi, konstruktiven v risbi.

Veno Pilon: Tržačanom že znan iz povojne dobe, je mojster izredne nadarjenosti, ekspresionistične, kubistične smeri, ki se kasneje umiri.

France Pavlovec: Je prefinjeni mojster krajine izrednih sposobnosti.

Nikolaj Omerza: Se nam predstavlja kot slikar sigurno zajetih kompozicionalnih odlik, širokih barvnih ploskev in krepko zajete slikovitosti.

France Uršič: Subtilen v barvi, siguren risar.

Elda Piščanec: Pomembna v grafiki.

Stiplovšek: Siguren, miren, dosleden grafik.

Avgusta Santelj: Predstavlja z dobro postavljenim akvarelom in iskreno podanimi lesorezi.

Drago in Nande Vidmar: Slikarstvo bratov nam pokaže prehojeno pot od ekspresionizma v slikarstvo novega realizma.

Lukežiče, Cesarja in Spacala: Trst že pozna iz tukajšnjih razstav.

Slovensko kiparstvo ne vsebuje več literarne navlake, temveč se izživlja v samorasli umetnosti duhovno očiščenega realizma.

Brata Boris in Zdenko Kalin: Iskalca in reševalca modernega estetskega kanona v figuralnem kiparstvu.

Niko Pirnat: Izhaja iz Meštrovičeve šole, katere se kmalu otrese. Kot risar zajema motiv socialnega življenja.

Frančišek Smerdu: V svoji drobni plastiki naravnost preseneča, navdušuje.

Ivan Sajevic: Portretist lepih solidnih kavlitet.

Naj ob tem površnem predstavljanju umetnikov omenimo, da jih s tem samo seznanjamo z našo publiko, a da jih bomo imeli v času razstave priliko oceniti s podrobnejšim analiziranjem njih del v izčrpni kritiki. Že v naprej zapišemo, da nas iskreno veseli stik z našimi primorskimi umetniki, katerih dosedaj nismo mogli srečati na naših tleh.

Zanima nas njihova smer, podajanje in doživljanje, ker je opazno, da vsak izmed njih teži za samostojnim podajanjem in umetniškim izražanjem. To bo posebna privlačnost razstave ki bo otvorjena jutri dopoldne ob 11. uri v Galeriji d'Arte al Corso.

Kulturno delo na Krasu

Tako kot še nikoli je kraška mladina oživela v svojem kulturnem delovanju. Nastalo je pravo tekmovanje med posameznimi va smi, ki postaja vedno živahnejše. Samo v mesecu avgustu do vštetega 15. bo mladina priredila v sežanskem okraju več, kot 7 kulturnih prireditev. To je živ dokaz, kako se mladina, trudi, da bi nadoknadila vse ono, kar je zanudila.

Primorska mladina je svojemu prvemu borcu, maršalu Titu, obljubile zvestobo do groba, kajti sama sa je prepričala, kaj je fašizem, zato napoveduje najodločnejšo borbo proti reakcionarnim elementom in zato je sklenila, da bo zopet obudila svoje tradicije, šege in navade. Dne 12. t. m. se bo vršilo največ kulturnih prireditev v proslavo cerkvenega dneva. Vesi Skopo, Kazlje, Križ pri Tomaju, Žirje, Orlje bodo imele kulturne prireditve 15. t. m. pa vasi Vogije, in Vrhovlje.

Otroška prireditev na Občinah

V nedeljo 12. t. m. se priredi v Prosvetnem Domu na Občinah otroška igra v treh dejanjih v «Kraljestvu palčkov», od Josipa Ribičiča.

Glasbene točke od Ivana Grbca. Sodelovali bodo pionirčki iz Občin.

Sežanski muzikantje

V Sežani se je ustanovil novi orkester «Veseli veter». Prav odlično se je pokazal v nedeljo, dne 5. t. m. na okrajnem mitingu, ki ga je mladina priredila v Sežani.

Nastopala je mladina iz devetih vasi sežanskega okraja. Eni z recitacijami, drugi s petjem, med programom pa je «Veseli veter» lepo igral. Nekaterim se je zdel program predolg, a ko je enkrat pričel veseli del predstave, bi vsi najrajše kar naprej gledali. Posebno zanimiva je bila slika, ki jo je podala mladina iz Kazeli. «Nova Evropa» je predstavljala Hitlerja in Mussolinija, kako sta pričela vojno proti vsej Evropi, kako sta zmagovala in potem njih padec.

Tudi vsa druga dekleta in pijonirji, katere je po končanem programu tovarišica Nuša odbarila z vezki in svinčniki, da jih bodo imeli za šolo, so prav odlično nastopali. Posebno so svojo veliko sposobnost in [illegible] dek. Ljudje so prav zadovoljni odhajali na svoje domove. Ob devetih zvečer je zopet začel «Veseli veter» s svojo prijetno godbo v naši okrajni menzi in izvabil prav obilno mladih in starejših k plesu.

Od Triglava do Jadrana

BOVEC

Tov. Markič Matijl iz Bovca 271 so v noči 22-23./7. t. l. neznani zlikovci ukradli motorno kolo, katero je imel shranjeno na dvorišču hiše št. 113. Zadevo je takoj javil tamkajšnji zavezniški komandi in naprosil, naj bi mu izsledili vozilo. Ali na njegovo začudenje so mu odgovorili, da oni pregledujejo samo vojaške avtomobile. Za civilne naj se pa zanima civilna oblast.

Zaradi tega ljudstvo protestira in zahteva naj se zopet vzpostavi Narodna zaščita, katero so zavezniki razorožili, da bo ista, kakor je to častno izvrševala v preteklosti, tudi v bodoče iztikala zločince, kateri nemoteno krožijo okrog, kljub zavezniškim odredbam, ki so ostale na papirju, kakor nam to jasno dokazuje slučaj v Bovcu. To se godi zato, ker narodni oblasti manjka njen izvršni organ.

KOJSKO

Dne 29. julija so se pionirji iz vasi Vrhovlje zbrali na skupni sestanek, pogovarjali so se o današnjem delu in obnovi naše porušene domovine.

V času naše borbe proti fašizmu so jim Nemci porušili cerkev, župnišče in zažgali najljubše, kar so imeli, njihovo šolo. Zato so sklenili, da mora vsak pionir na delo. Sklep so držali, začeli so tekati od hiše do hiše in zbirati vse potrebne stvari za čiščenje: krampe, lopate, kladiva, itd.

S pesmijo «kovači smo» so pričeli z delom. Držali so se kot pravi možje. Vodja je tekal od enega do drugega in dajal navodila. Samokolnice so bile naložene, treba je bilo peljati material v stran. Poizkuša eden, ne gre, drugi, tudi ne. Ivo, pojdi še ti sem, potem bo morda šlo, ko bomo v treh, toda le z veliko težavo je šlo naprej. Drugi že kliče: Valentin, pomagaj dvigniti ta kamen, sam ne morem, ker je pretežak.

Taki so naši pionirji, nobeno delo jim ni prenaporno, nobeno pretežko, hočejo biti res pravi junaki, pravi delavci, posebno pri obnovi domovine.

Tako so pionirji iz Vrhovlja delali ves dan. Zvečer so se vrnili vsi zmučeni domov, toda ponosni in s pesmijo. Sklenili so, da bodo šli prihodnjo nedeljo ponovno nan delo, kajti zavedajo se, da mora vsakdo nuditi vse svoje sile in moči, da bomo čimprej dvignili naše domovino iz ruševin.

Ljudski praznik v Gradiški ob Soči

Antifašistična mladina v Gradiški ob Soci pripravlja za praznik 15. avgusta t. l. vrsto prireditev v korist lokalne bolnice, v kateri se zdravijo garibaldinci in povratniki iz koncentracijskih taborišč, katari so potrebni zdravniške nege.

Prireditve bodo prinesle — kakor vse kaže — najboljše rezultate, ker vsi mladi delajo z vsem svojim mladostnim poletom za uspeh teh prireditev.

Na praznik zjutraj bo odprl svečolov, poln lepih dobitkov. Prav tako so pripravljene nagrade za tekme kočarke in odbojke. Popoldan bodo ljudske igre in nogomet. Ob 6. h zvečer se bo začela tombola in po tomboli bo ples. Mladi antifašisti so priskrbeli zelo dobar orkester pod vodstvom priljubljenega diregenta Pian. Navzoči se bodo lahko okrepčali v dobro založenem buffetu.

Obvestilo

Odsek za trgovino in oskrbo Osvobodilnega Sveta Mesta Trsta se je preselil iz bivšega Corso Littorio št. 17. v via Nicolò Machiavelli st. 1. I. nadstropje, tel. 76-18.

PREHRANA

Od 11. t. m. se bo delila sledeča prehrana:

Riž: 500 gramov na osebo za prebivalce I. do VII. skupine. Cena po 17.40 lir za kg navadnega riža, po 18 lir za kg boljšega, po 19.40 za najboljšega, Moka za testenine: 500 gramov na osebo za vse prebivalce od VIII. do XIII. skupine. Cena po 17 lir za kg. Prodajala se bo bela ameriška moka. Vsem trgovcem je strogo prepovedano ob tej priliki deliti ali kakorkoli mešati to moko z eventuelnimi ostanki drugih moke iz prejšnjih delitev. Moka se bo lahko dvignila na bon št. 6.

Testenine: 500 gramov na osebo za one, ki presegajo 65 let starosti. Dvig na odrezke št. 63 do 67. Cena po 55 lir za kg.

Delitev se konča 17. avgusta.

Obvestilo udeležencem I. Kongresa Slovansko-Italjanske protifašistične unije

Priporočamo vsem, da se pravočasno udeleže Kongresa, ki bo pričel točno od 8. uri zjutraj 12 t. m. v dvorani v via della Valle. Vsi vodje delegatskih skupin naj se takoj po njihovemu prihodu v Trst javijo v kongresni pisarni, Corso 19, II, nadstr., kjer bodo dobili kongresne značke in vsa druga potrebna navodila. Pripravljalni odbor.

TRŽAŠKI RADIO

Spored za petek, 10.

6.58 otvoritev, 7. glasba za dobro jutro, 7.10 čitanje sporeda v slovenščini, 7.15 poročila v slovenščini, 7.30 poročila v italijanščini, 7.45 koledar, 8. poročila B.B.C., 8.10 glasba za vse okuse, 8.30 zaključek.

9.58 otvoritev, 10. jutranja glasba (Videm), 11. tangi, orkester pod vodstvom dirigenta Eugene Pini (Videm), 11.30 Nelson Eddy (Videm), 12. glasba za harmoniko (Videm), 12.30 poročila v slovenščini, 12.45 plošče, 13. poročila B.B.C. (Videm), 13.10 poročila v italijanščini, 13.25 pesmi in melodije (plošče), 14.10 obvestila svojcem, 14.30 zaključek.

15.58 otvoritev, 16. poročila (Videm), 16.15 sportne kronike, 16. Sinfonični orkester pod vodstvom dirigenta R. P. O' Donnelle, 17.30 razno iz Vidma, 18. plesni orkester pod vodstvom dirigenta Nat Allena, 18.30 glasba po željah, 19. poročila B.B.C., 19.15 obvestila svojcem, 19.30 oddaja za delavce, 20 poročila v italijanščini, 20.15 poročila v slovenščini, 20.30 klavirski koncert, izvaja tov. prof. Mirca Sancin, 21. operetna glasba (plošče), 21.30 radijska igrica, 22. vokalni koncert sopranistke Pellegrini, 22.25 predavanje v italijanščini, 22.35 karakterna glasba, 23 zadnje vesti v italijanščini, 23.10 zadnje vesti v slovenščini, 23.20 plesna glasba, 24. zaključek.

ZAHVALA

Vsem znancem in prijateljem, ki so sočustvovali z nami ob veliki izgubi naše predrage

VILME PUŠNAR

in ki so jo spremili na njeni poslednji poti in darovali obilo prelepega cvetja se najiskrenejše zahvaljujemo in jo priporočamo v molitev.

Žalujoča MATI z vsem sorodtvom

Odgovorni urednik
JOZE KOREN

Nikolaj Ostrovski

Kako se je kalilo jeklo

(Roman)

III.

Ko se je deček prepričal, da je vse redu in da voda v samovarju vre je zabil roke v žepe, plunil skozi stisnjene zobe in nekako prezirljivo in zviška pogledal na Pavko z belkastimi očmi, potem pa je dejal z glasom, ki ni dopuščal pogovora.

— Ej, ti smrkavec! Jutri pridi ob šestih na izmeno.

— Zakaj ob šestih? — vpraša Pavka. — Tukaj se izmenjavamo od sedmih.

— Kdor se izmenjuje, naj se kar izmenjuje, toda ti pridi ob šestih. Če boš preveč lajal, boš kmalu dobil po gobcu. In kaj pa si ti končno? Komaj je nastopil službo in že hoče biti važen.

Perice so bile že predale svoje dežurstvo naslednicam in z zanimanjem so spremljale razgovor med dečkoma. Predrzen ton in izzivalen način dečka je Pavko razjezil. Pristopi korak bližje k svoji izmeni, pripravljen, da prismoli dečku vročo klofuto. Le bojazen, da ga ne bi že prvi dan vrgli iz službe, ga je odvrnila od tega namena. Ves rdeč od jeze mu je rekel:

— Ti, počasi, ne zaletavaj se, ker se boš opekel. Jutri pridem ob sedmih. Tolči se, znam pa bolje kot ti. Ako hočeš, da poskusiva, izvoli.

Nasprotnik se je umaknil za korak proti kotlom in začudeno ogledoval besnega Pavko. Tako odločnega odgovora ni pričakoval in to ga je nekoliko presenetilo.

— Dobro; videli bomo —, je zamrmral.

Prvi dan je minil srečno in Pavka je korakal proti domu v zavesti, da je pošteno zaslužil svoj počitek. Sedaj prav tako dela in nihče mu ne more reči, da je potepuh.

Jutranje sonce se je leno vzdigovalo izza zidovja strugarske tovarne. Kmalu se bo pokazal tudi Pavkin dom. Evo ga. Takoj za posestvom in hišo Leščinskih. klavrno, ker so me vrgli iz šole.

«Mati še gotovo ne spi, saj se vračam od dela —, je mislil Pavka in pospešil korake — Ni baš tako Tako ali tako mi prokleti pop ne bi pustil živeti, a sedaj mi ne more nič —, je razmišljal Pavka, ko se je bližal domu in ko je odpiral vrata se je spomnil: «A, onemu smrkavcu moram razbiti gobec, moram.»

Mati je na dvorišču pripravljala samovar. Ko zagleda sina, ga vznemirjeno vpraša:

— No, kako je?

— Dobro —, odgovori Pavka.

Mati mu je hotela nekaj povedati. Razumel je. Skozi odprta okna so se videla široka ramena brata Artema.

— Kaj, Artem je prišel? —, zmedeno vpraša.

— Včeraj je prišel in ostane pri nas. Služil bo v skladišču.

Pavka je bojazljivo odprl vrata sobe.

Močna postava, ki je sedela za mizo, obrnjena z rameni proti njemu, se je obrnila in izpod gostih črnih obrvi je pogledalo Pavko dvoje surovih oči njegovega brata.

— A, prišel si! Ej, zdravo!

Ničesar prijetnega ni obetal Pavki ta prvi razgovor z bratom.

«Artem menda že vse ve —, pomisli Pavka, — Artem me lahko nahruli in tudi pretepe.» Pavlek se je bal Artema.

Toda izgleda, da Artem ni imel namena tepsti. Sedel je na stolu brez naslonjača, oprt z lakti na mizo in nepremično je ogledoval Pavko, pol posmehljivo, pol prezirljivo. — Kaj praviš, univerzo sem končal, vse poklice sem se izučil sedaj pa, da bi prenašal pomije —, reče Artem.

Pavka je opri pogled na razpočeno desko stene in pazljivo motril brata. Toda Artem je vstal in odšel v kuhinjo.

— Izgleda, da bo minilo brez klofute —, je olajševalno vzdihnil Pavka.

Med čajem je Artem mirno spraševal Pavko o vsem, kar se je dogodilo v razredu.

Pavka je povedal vse.

— A kaj bo s teboj pozneje, ko dorasteš? —, z žalostjo pristavi mati. — Kaj naj naredimo z njim? In nad kom se je znesel? Gospod bog koliko muk sem prestala z njim —, je jadikovala.

Artem je odrinil prazno čaše in se obrnil proti Pavki, rekoč:

— Tako torej bratranček. Če se je to zgodilo že do sedaj, pazi da odslej ne boš delal neumnosti in delaj, kot se spodobi. Če te spodbijo še odtod, te bom premlatil, da boš pomnil? Zapomni si to. Materi je dovolj tvojih otročarij. Kamorkoli za vraga se deneš, povsod nesporazum, povsod nekaj zaigraš. Toda zdaj je dovolj. Ko odslužiš leto, bom zaprosil, da te sprejmejo kot vajenca v skladišče, kajti med tem pomijami ne bo iz tebe nikoli postal človek. Izučiti se moraš obrti. Sedaj si še majhen, toda čez leto dni bom zaprosil. Mogoče te bodo sprejeli. Jaz bom odslej tukaj in bom tukaj delal. Mama ne more več delati. Dovolj dolgo je upogibala hrbet pred raznimi grobijaši. a zdaj glej ti, Pavka. Bodi človek.

Artem se je dvignil, ogrnil kratek plašč, ki je visel na slonjalu stola, in rekel materi:

— Grem po poslu.

Zahval je ovratnik sukanje in izginil. Sele na dvorišči, ko je šel mimo okna, je dejal:

— Tam sem ti prinesel čevlje in nožič, mama ti bo dala.

Bufet na železniški postaji je delal neprenehoma dan in noč.

Železniški vozel je spajal šest prog. Postaja je bila vedno polna ljudi in utihnila je le za dve do tri ure ponoči med prihodom dveh vlakov. Skozi to poslajo je